

Гошилик Н.С. Семантичні ролі темпоральних номінацій в англomовному публіцистичному дискурсі / Н.С. Гошилик // Матеріали II міжнародної наукової конференції “Мова. Культура. Комунікація: Семіосфера у динаміці”. – Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2011. – С. 49-51.

Гошилик Н.С.
Прикарпатський національний університет імені В. Стефаніка

Семантичні ролі темпоральних номінацій в англomовному публіцистичному дискурсі

У предметній ситуації темпорально маркованим одиницям можуть відповідати такі семантичні ролі: АГЕНСА, ОБ’ЄКТА, АТРИБУТА та СІРКОНСТАНА (часового). Поняття семантичної ролі (скорочення від “семантичної ролі імені при предикаті”) було уведене Ч. Філлмором з метою опису мови з погляду того, як в її одиницях відбиваються знання носіїв мови про учасників ситуації, номінованої предикатом. Передконцептуальною основою семантики темпоральних лексем сучасної англійської мови є схемні образи ЦИКЛ, що пов’язує темпоральну реальність з ритмічним повторенням часових відрізків, та ШЛЯХ, що передає бачення часу у вигляді прямої секвенції подій.

А. АГЕНС. Ця роль, співвідносні із суб’єктом дії, актуалізується лексемами та словосполученнями, що базуються на схемних образах ШЛЯХ та ЦИКЛ у типових та нетипових ситуаціях мовлення.

У нашому корпусі показником типовості ситуації вважається відносна самостійність темпорально маркованої одиниці, яку ілюструє приклад:

Christmases in the Fifties were, in my memory at least, rather bleak affairs. (Guardian, 2 December, 2008).

Б. ОБ’ЄКТ. У текстових фрагментах, де темпоральні номінації виконують роль об’єкта дії, бачимо, що лексеми зі значенням циклічності трансформуються в актуалізатори моделі ШЛЯХ за допомогою, наприклад:

*Barack Obama's rise and the economy's stunning collapse made **this year** an historic turning point in US politics* (New York Times, 15 February, 2007).

В. АТРИБУТ. У ролі атрибутів темпоральні лексеми ґрунтуються на схемних образах ЦИКЛ чи ШЛЯХ. У наступному текстовому фрагменті словосполучення *a sprawling year-long affair*) спирається на схемний образ ШЛЯХ, оскільки справу, довжиною в один рік, яка розтягнулась на прямій осі історії, а не повторювану послідовність певних періодів:

*Had the election season been a matter of weeks, as it is in Britain, rather than a sprawling **year-long affair**, Obama might well have fallen victim to the so-called Bradley effect* (Guardian, 31 December, 2008).

Г. СІРКОНСТАНАТ (часовий). Актуалізація ролі позначення часу дії є найтипівішим способом використання темпоральних одиниць в англomовному публіцистичному дискурсі.

Аналіз дискурсивних фрагментів дозволив виділити такі види позначень часового СІРКОНСТАНАТА, як точні (*in November 2008*) та неточні, а серед останніх – невизначені (*a few months*), приблизні (*over 40 years*) та опосередковані (*two days since Martin left*).

Характерним для дискурсивного вживання темпоральних лексем є **комбінаторика ролей**. Так, в одному та самому текстовому фрагменті досліджувані лексеми можуть виступати у ролі АГЕНСА, ОБ’ЄКТА, АТРИБУТА та СІРКОНСТАНАТА (часового).

Розглянемо приклад, у якому бачимо чотири випадки вживання темпоральних словосполучень на позначення СІРКОНСТАНТА та ОБ'ЄКТА:

Thirty years from now, when Wimbledon fans are grumbling through a soggy day of fine English summer, they'll be watching reruns not from 1980 but from 2008, from the year Rafael Nadal dethroned Roger Federer in the best tennis match ever played (Guardian, 31 December, 2008).

У цьому фрагменті позначають час дії такі словосполучення: *thirty years from now, not from 1980 but from 2008, from the year Rafael Nadal dethroned Roger Federer*. Єдиною точною вказівкою на час дії є словосполучення *not from 1980 but from 2008*. Опосередковано вказує на час дії словосполучення *thirty years from now*, адже сполучною ланкою виступає *now*, розуміння значення якого постійно потребуватиме звертання до моменту написання цієї статті, а саме до 31 грудня 2008 р. Словосполучення *from the year Rafael Nadal dethroned Roger Federer* є також опосередкованою вказівкою на час, яка складається з двох частин: *from the year* та *Rafael Nadal dethroned Roger Federer*. Сполучною ланкою у цій референції виступає саме друга частина, яка опосередковано вказує на час дії, і є зрозумілою за умови, що у реципієнта актуалізуються знання про людей, які згадуються.

Роль ОБ'ЄКТА відіграє словосполучення *a soggy day of fine English summer*, яке об'єктивується двома темпоральними лексемами (*day, summer*), що, за словниковим визначенням, актуалізують сему циклічності, однак у контексті відносять нас до певної точки на лінії часу, тому є пов'язані зі схемним образом ШЛЯХ.

Якщо атрибут спирається на схемний образ ШЛЯХ, то інші учасники ситуації співвідносяться зі схемним образом ЦИКЛ, тобто в одному дискурсивному фрагменті співіснують обидва схемні образи, наприклад:

Stocks have slowed their nine-month advance in December as traders look to lock in gains and seek clues about what might be able to drive the market in 2010. The benchmark Standard & Poor's 500-stock index has jumped 63.8 percent from a 12-year low in March on relief that the economy was stabilizing. Analysts say investors will need substantive signs that the economy is improving to extend the gains next year (New York Times, 16 December, 2009).

Цей приклад ілюструє вживання шести темпоральних конструкцій. Чотири з них позначають час дії (*in December, in 2010, in March, next year*). Перші три конструкції є точним способом позначення часу дії, останню ми характеризуємо як невизначену. Усі конструкції спираються на схемний образ ШЛЯХ, оскільки ставлять точку на часовій осі – *in December, in 2010, in March*, позначаючи нетипову комунікативну ситуацію та актуалізують концепт МАЙБУТНЄ – *next year*.

Дві конструкції – *nine-month advance* та *12-year low* – виконують семантичну роль АТРИБУТА та позначають циклічність, оскільки використання лексем зі значенням повторення *month* та *year* з кількісними числівниками, які необхідні для позначення циклу, ґрунтуються на схемному образі ЦИКЛ.